

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา”
เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์
The Development of a Training Curriculum
for Southern Folk Performance ‘Nora’ to Enhance
the Competencies of Dance Instructors

คุณรัตน์ บัวทอง* Knarat Buathong, จารุวัฒน์ ศรีโสภะ** Jaruwat Srisopa,
รัตน์ชัย ตุ่มเพชร*** Rattanachai tumphet
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์

Bunditpatanasil.pa Institute of Fine Arts. College of Dramatic Arts
นิตยา เชิดชู**** Nittaya Cherdchoo

ครูใหญ่โรงเรียนนาฏศิลป์นิยา Headmaster of Niya School of Performing Arts
ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน***** Chanasith Sithsungnoen
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education
ธนกร สุวรรณอำภา***** Tanakorn Suwanampha

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ คณะศิลปศึกษา, ประเทศไทย
Bunditpatanasil.pa Institute of Fine Arts. Faculty of Fine Arts, Thailand
E-mail : knarat5217@gmail.com

Received: February 20, 2026

Revised: March 14, 2026

Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ และ

* ผศ.คุณรัตน์ บัวทอง ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์จารุวัฒน์ ศรีโสภะ ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปอ่างทอง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** อาจารย์รัตน์ชัย ตุ่มเพชร ภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**** อาจารย์นิตยา เชิดชู ครูใหญ่โรงเรียนนาฏศิลป์นิยา

***** รศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

***** ผศ.ดร.ธนกร สุวรรณอำภา ภาควิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ ๑๑๗

(๒) เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ โดยใช้ระเบียบวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development R&D) โดยแบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การวิจัย ๑ (Research ๑: R_๑) ศึกษาความต้องการพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนา ๑ (Development ๑ : D_๑) ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คัดเลือกเนื้อหาการอบรม และกำหนดแนวทางการประเมิน ออกแบบหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร จากนั้นใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมวิธีกับกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาความต้องการจำนวน ๓๘ คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินหลักสูตร จำนวน ๗ คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจความต้องการ แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผู้สอนนาฏศิลป์ที่จบไม่ตรงสาขามีความต้องการพัฒนาด้านทักษะปฏิบัติท่ารำโนรามาตรฐาน ๑๒ ท่า การแต่งกายโนรา และการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ ๓๘.๑๒ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ ๑๐ องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง สาร การเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผล คุณสมบัติวิทยากร คุณสมบัติผู้เข้าร่วม และแผนจัดการเรียนรู้ (๒) ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรมีค่า IOC ระหว่าง ๐.๘๐-๑.๐๐ และ (๓) ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = ๔.๔๔, SD = ๐.๘๗$)

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรม; การแสดงพื้นบ้านภาคใต้; โนรา; สมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

Abstract

This research aimed to (1) investigate fundamental information and needs for curriculum development, and (2) develop and examine the quality of a training curriculum on Southern Thai folk performance “Nora” to enhance the competencies of dance teachers. The study employed a Research and Development (R&D) The research process was divided into two phases: Phase 1: Research 1 (R₁), which involved a needs assessment to identify the fundamental requirements for curriculum development; and Phase 2: Development 1 (D₁), which encompassed defining curriculum objectives, selecting training content, establishing evaluation guidelines, designing the curriculum, and validating its quality. The methodology then focused on approach and mixed-method data collection. The target group for the needs assessment consisted of 38 participants, and 7 experts

were involved in curriculum evaluation. Research instruments included document analysis forms, interview forms, needs assessment surveys, focus group discussion protocols, and curriculum consistency and suitability evaluation forms. Quantitative data were analyzed using mean and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that: (1) dance teachers who did not graduate in the field of dance expressed the highest level of need for developing practical skills in the 12 standard Nora dance postures, Nora costume dressing, and practice-based instructional management Percentile 3 2.1 2%; the developed curriculum comprised 10 components: principles, objectives, structure, learning experiences/content, instructional approaches, instructional media/resources, measurement and evaluation, instructor qualifications, participant qualifications, and lesson plans; (2) the Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranged from 0.80 – 1.00 ; and (3) the overall curriculum suitability was rated at the High level ($M = 4.44$, $SD = 0.87$).

Keywords: Training Curriculum; Southern Thai Folk Performance; Nora; Dance Teacher Competency

บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่มีวัตถุประสงค์ พัฒนาสมรรถนะครูที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ จบไม่ตรงสาขานาฏศิลป์ ให้มีความรู้เฉพาะทางและให้เกิดความมั่นใจในการสอนมากยิ่งขึ้น ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๐)^๑ กำหนดกรอบการศึกษาที่สำคัญในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าของความเป็นไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับบริบทของ “การแสดงพื้นบ้านภาคใต้” เช่น หนังตะลุง ลิเกฮูลู และโนรา ศิลปะเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงมหรสพ เพื่อความบันเทิง ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่สะท้อนอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และความเชื่อของชุมชน ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงและเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม การนำศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้มาบูรณาการในการเรียนการสอน เป็นการส่งเสริมการ

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๐).

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ ๑๑๙

เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Active Learning) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียน (Bonwell & Eison)^๒ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติท่ารำและการแต่งกาย กระบวนการฝึกซ้อมที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องและการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข เปรียบเสมือนการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น การจัดการศึกษาโดยใช้การแสดงพื้นบ้านภาคใต้เป็นฐาน จึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งด้านทักษะความรู้และคุณธรรมจริยธรรม ก่อให้เกิดความกล้าแสดงออกและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เป็นเป้าหมายสูงสุดของหลักสูตร ในการสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพ สำนึกรักในบ้านเกิด และพร้อมที่จะสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป

การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่น ซึ่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโก (UNESCO)^๓ ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ (UNESCO; กรมส่งเสริมวัฒนธรรม) ให้เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ อย่างไรก็ตาม การสืบทอดศิลปะการแสดงแขนงนี้ในสถานศึกษาปัจจุบันกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์สำคัญทางด้านบุคลากร

สถานศึกษาจำนวนมากขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) ส่วนหนึ่งได้รับมอบหมายให้สอนในรายวิชาที่ตนเอง “จบไม่ตรงสาขา” หรือขาดความรู้และทักษะปฏิบัติเชิงลึกในด้านโนรา ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีความซับซ้อนและมีจารีตปฏิบัติที่เฉพาะตัวสูง การที่ผู้สอนขาดความรู้และความชำนาญที่ถูกต้อง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงสุนทรียภาพที่แท้จริง ท่ารำเกิดความบิดเบือนจากมาตรฐาน และขาดความเข้าใจในแก่นแท้ของวัฒนธรรม แม้ว่าจะมีการจัดโครงการอบรมครูด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นระยะ แต่ยังคงขาดหลักสูตรฝึกอบรมที่มีโครงสร้างชัดเจน ผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครั้งนี้จึงมุ่งตอบสนองช่องว่างดังกล่าว เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

^๒ Charles C. Bonwell and James A. Eison, **Active Learning: Creating Excitement in the Classroom**, (Washington, DC: ASHE-ERIC, 1991).

^๓ UNESCO, **Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage**, (Paris: UNESCO, 2003).

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ที่จบไม่ตรงสาขาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยส่งเสริมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะปฏิบัติ (Skills) และเจตคติที่เหมาะสม (Attitude) รวมทั้งเป็นแนวทางเพื่อให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) ให้มีความมั่นใจและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์
๒. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยยึดแนวทางการวิจัยและพัฒนาตามแนวคิดของ Borg and Gall (๑๙๘๓) ซึ่งเน้นกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนและการตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง^๔ และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ดำเนินการตามขั้นตอน ๒ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ การศึกษาความต้องการพื้นฐาน (Research: R_๑) และระยะที่ ๒ การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร (Development: D_๑) โดยแต่ละระยะมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ ๑ การวิจัย ๑ (Research ๑: R_๑) ขั้นศึกษาความต้องการพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรกระบวนการวิจัยระยะที่ ๑ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

๑. กลุ่มเป้าหมาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๑ ประชาชนท้องถิ่น เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทางด้านการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ เช่น เพลงบอก หนังตะลุง ร้องเงี้ยว ลิเกฮูลู และโนรา มากกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๕ คน

๑.๒ ผู้สอนนาฏศิลป์ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทางด้านการสอนการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ มากกว่า ๑๕ ปี จากวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช จำนวน ๕ คน

^๔ Walter R. Borg and Meredith D. Gall, **Educational Research: An Introduction**, 4th ed. (New York: Longman, 1983).

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ ๑๒๑

๑.๓ ผู้บริหารด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้ที่มิประสบการณด้านการจัดการแสดงและศิลปวัฒนธรรม มากกว่า ๑๐ ปี จำนวน ๕ คน

๑.๔ ผู้สอนนาฏศิลป์ที่จบไม่ตรงสาขา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๒๓ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นแบบบันทึกการศึกษาเอกสาร การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

๒.๒ ประเด็นการสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

๒.๓ แบบสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

๓. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ ศึกษา แนวคิดทฤษฎี หลักการจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม รวมถึงการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ เพื่อกำหนดรายการที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

๓.๒ นำรายการที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์และ แบบสำรวจ ที่สอดคล้องและครอบคลุมกับประเด็นที่ต้องการนำมาประกอบการพัฒนาหลักสูตร

๓.๓ นำเครื่องมือการวิจัย ทำการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๔ คน ได้แก่ (๑) ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน ๑ คน (๒) ด้านการวัดและประเมินผล จำนวน ๒ คน (๓) ด้านศิลปะการแสดง จำนวน ๑ คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ทางด้านเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้อง ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence : IOC) ซึ่งผลของทุกประเด็น ซึ่งทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐-๑.๐๐ แสดงถึงความสอดคล้องในระดับสูง แสดงว่า ประเด็นสนทนากลุ่มมีความสอดคล้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

๓.๔ นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยตามที่ยุเชี่ยวชาญเสนอแนะ และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

๔. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประเมินความต้องการและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ มีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์เอกสารข้อมูลหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนา

หลักสูตรฝึกอบรม การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบความเรียง

๔.๒ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการ แนวทางของการพัฒนาหลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย ปรากฏุทธิ์ทองถิ่น จำนวน ๕ คน ผู้สอนนาฏศิลป์ จำนวน ๕ คน ผู้บริหารด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน ๕ คน และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบความเรียง

๔.๓ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ โดยส่งลิงค์ Google Form ให้กับครูผู้สอนสาระนาฏศิลป์ ที่จบไม่ตรงสาขา จำนวน ๒๓ คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนา ๑ (Development ๑ : D_๑) ขึ้นกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คัดเลือกเนื้อหาการอบรม และกำหนดแนวทางการประเมิน ออกแบบหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

กระบวนการวิจัยระยะที่ ๒ การออกแบบการจัดการเรียนการสอนและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การคัดเลือกเนื้อหาการอบรม การกำหนดแนวทางการประเมิน การออกแบบ และการจัดการสอน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

๑. กลุ่มเป้าหมาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มวิพากษ์หลักสูตรและตรวจสอบประเมินคุณภาพหลักสูตร โดยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ คือ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนในระดับอุดมศึกษา และเป็นผู้มีประสบการณ์การสอนนาฏศิลป์ มากกว่า ๑๕ ปี จำนวน ๗ คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน ๒ คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนนาฏศิลป์ จำนวน ๓ คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานวิจัย จำนวน ๑ คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล จำนวน ๑ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ ประเด็นการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus group discussion : FGD) ในการวิพากษ์หลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

๒.๒ แบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตร หลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ เป็นแบบประมาณค่า Rating Scale ๕ ระดับ

๓. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๓.๑ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างประเด็นสนทนากลุ่มและแบบประเมินหลักสูตร และแผนการเรียนรู้ เพื่อกำหนดประเด็น และรายการประเมิน

๓.๒ นำรายการที่ได้จากการศึกษามาสั่งประเด็นในการสนทนากลุ่ม แบบประเมินหลักสูตร

๓.๓ นำเครื่องมือการวิจัยทำการตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ คน ได้แก่ ด้านหลักสูตร และการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านศิลปะการแสดง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ทางด้าน เนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้อง ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence: IOC) ซึ่งผลของทุกประเด็น ซึ่งทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐-๑.๐๐ แสดงถึงความสอดคล้องในระดับสูง แสดงว่า ประเด็นสนทนากลุ่มมีความสอดคล้อง เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลได้

๓.๔ นำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัย ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำไป เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

๔. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ ประเด็นการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus group discussion : FGD) ในการวิพากษ์ หลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ โดยใช้การ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

๔.๒ แบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตร ประกอบด้วย แบบประเมิน ความเหมาะสมของหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อ เพื่อตัดสินคุณภาพด้านความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์การยอมรับคุณภาพของแต่ละข้อ มีค่าเฉลี่ย ไม่น้อย กว่า ๓.๕๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน ๑.๐๐ และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของ^๕ มาเรียม นิลพันธุ์ โดยที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ ๓.๕๐ ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนไม่เกิน ๑.๐๐ ถือว่า หลักสูตรมีความเหมาะสม

^๕ มาเรียม นิลพันธุ์, วิธีวิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘), หน้า ๑๙๖.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

๑. ผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์หลักการ แนวคิดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย (๑) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ (๒) หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม และองค์ประกอบหลักสูตร (๓) แนวคิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Learning by Doing) ควบคู่กับการเรียนรู้จากต้นแบบ (Modeling) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ซึ่งประกอบด้วย การลงมือปฏิบัติ การสะท้อนคิด การสรุปแนวคิด และการทดลองใช้ (๔) แนวคิดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1980) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรตั้งอยู่บนประสบการณ์เดิม การมีส่วนร่วม และการประยุกต์ใช้ในบริบทจริง ซึ่งคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เข้าอบรม เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิด และเชื่อมโยง องค์ความรู้ใหม่เข้ากับบริบทการจัดการเรียนการสอนจริงในสถานศึกษา

๒. ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้สอนนาฏศิลป์ และผู้บริหารด้านศิลปวัฒนธรรม สามารถสรุปประเด็นได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่จบไม่ตรงสาขานาฏศิลป์ สามารถพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะปฏิบัติ (Skills) เจตคติที่เหมาะสม (Attitude) นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ตามสภาพจริง

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ ๑๒๕

๓. ผลจากแบบสำรวจความต้องการ ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ผลการสำรวจ				
		ค่าร้อยละ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑	ท่านอธิบายความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของข้อห้าม” หรือ “จารีต” การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ได้	๑๔.๓	๔.๘๐	๔๒.๙๐	๔.๘๐	๓๓.๓๐
๒	ท่านมีองค์ความรู้เบื้องต้นเรื่องการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้นำไปใช้ในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึง “คุณค่าการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้”	๐.๐๐	๔.๘๐	๓๘.๑๐	๑๙.๐๐	๓๘.๑๐
๓	ท่านสามารถเลียนแบบท่ารำจากผู้สาธิตได้	๙.๕๐	๔.๘๐	๔๒.๙๐	๑๔.๓๐	๒๘.๖๐
๔	ท่านต้องการพัฒนาทักษะถ่ายทอดท่ารำ เช่น การอธิบายท่ารำ การปฏิบัติท่ารำที่ถูกต้อง	๑๔.๓๐	๙.๕๐	๒๓.๘๐	๓๘.๑๐	๑๔.๓๐
๕	ท่านต้องการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการแสดงพื้นบ้านภาคใต้	๒๘.๖๐	๒๓.๘๐	๒๘.๖๐	๑๔.๓๐	๔.๘๐
๖	ท่านต้องการพัฒนาทักษะการปฏิบัติท่ารำการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ (เช่น โนรา ร่องเงืง ลิเกป่า หนังตะลุง ระบำเบ็ดเตล็ดของภาคใต้)	๓๘.๑๐	๙.๕๐	๒๓.๘๐	๙.๕๐	๑๙.๐๐
๗	ท่านต้องการถ่ายทอดความรู้สู่สาธารณะหรือนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงในสถานศึกษา	๓๓.๓๓	๒๓.๘๐	๑๙.๐๐	๑๙.๐๐	๔.๘๐

ตารางที่ ๑ สรุปผลการสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ จากตารางที่ ๑ เมื่อพิจารณาระดับความต้องการในระดับมากที่สุด (ระดับ ๕) พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจให้ความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาทักษะการปฏิบัติท่ารำการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ คิดเป็น ร้อยละ ๓๘.๑ รองลงมาคือความต้องการถ่ายทอดความรู้สู่การจัดการเรียนการสอนจริงในสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ ขณะที่ประเด็นองค์ความรู้เบื้องต้นเรื่องการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้นำไปใช้ในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึง “คุณค่าการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้” พบว่าผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ประเมินตนเองอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๐.๐ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาองค์ความรู้เชิงลึกควบคู่กับทักษะปฏิบัติ เพื่อยกระดับสมรรถนะของผู้สอนให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้และทักษะอย่างสมดุล

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรนี้มีประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะกับกลุ่มครูผู้สอนที่จบไม่ตรงสายและขาดความถนัดในภาคปฏิบัติ จึงมีความต้องการเอกสารประกอบการสอนและสื่อวิดีโอตัวอย่างที่ถูกต้องเพื่อใช้เป็นต้นแบบให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างแม่นยำ ทั้งนี้ ผู้เข้ารับการสำรวจเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการให้ความสำคัญต่อนาฏศิลป์พื้นเมือง และคาดหวังให้มีการจัดโครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะและช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดศิลปะพื้นถิ่นได้อย่างเต็มภาคภูมิ

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ พบว่า มุ่งองค์ประกอบของหลักสูตร ๑๐ องค์ประกอบ ได้แก่ (๑) หลักการของหลักสูตร (๒) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (๓) โครงสร้างหลักสูตร (๔) ประสพการณ์/สาระการเรียนรู้ (๕) แนวทางการจัดการเรียนรู้ (๖) สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ (๗) การวัดและประเมินผล (๘) คุณสมบัติของวิทยากร (๙) คุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร (๑๐) แผนจัดการเรียนรู้ ใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมทั้งสิ้น จำนวน ๒๔ ชั่วโมง จำนวน ๔ หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ ๑ ศาสตร์ถิ่นศิลป์ (๖ ชั่วโมง) , หน่วยที่ ๒ อัตลักษณ์แห่งศรัทธา (๖ ชั่วโมง) , หน่วยที่ ๓ ศาสตร์และศิลป์ถิ่นโนรา (๖ ชั่วโมง) , หน่วยที่ ๔ วิจิตรลักษณ์การแสดงแดนใต้ (๖ ชั่วโมง) เป็นการเรียนรู้แบบผสมผสาน (การเรียนรู้ในห้องเรียนฝึกปฏิบัติทำรำและดูวิดีโอทำรำผ่านระบบออนไลน์) มีการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม ประกอบด้วย การประเมินด้านความรู้ (Knowledge : K) ร้อยละ ๒๐ การประเมินด้านทักษะปฏิบัติ (Skills : P) ร้อยละ ๖๐ การประเมินด้านเจตคติ (Attitude : A) ร้อยละ ๒๐

๒. ผลการวิพากษ์หลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้บันทึกการสนทนากลุ่ม โดยสรุปสาระสำคัญและสามารถนำเสนอได้ดังประเด็นต่อไปนี้

องค์ประกอบหลักสูตร	ข้อเสนอแนะตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	ควรเขียนเป็น “องค์รวม” เช่น เพื่ออนุรักษ์ วัฒนธรรม จารีต ประเพณีเพื่อสืบทอดศิลปะการแสดง
โครงสร้างหลักสูตร	ระบุจำนวนชั่วโมงไว้ ๒๔ ชั่วโมง แต่ปรากฏตามโครงสร้างหลักสูตรฉบับร่างจำนวน ๓๒ ชั่วโมง ควรปรับแก้ไขให้ถูกต้อง
แนวทางการจัดการเรียนรู้	ปรับข้อมูลแสดงให้เห็นรูปแบบการสอนที่ใช้ในหลักสูตร
การวัดและประเมินผล	ปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผล เรื่อง การวัดผลสัมฤทธิ์การเข้าร่วมฝึกอบรมมาเทียบกับเกณฑ์ Rubric Scoring ๕-๔-๓-๒-๑ ซึ่งเป็นเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียน

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ ๑๒๗

ตารางที่ ๒ สรุปผลการวิพากษ์หลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

จากตารางที่ ๒ สามารถสรุปการวิพากษ์หลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๗ คน พบว่า มีความสอดคล้องแต่ยังมีประเด็นที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องตรวจสอบ และแก้ไขบางประเด็นจากการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะไปในทิศทางเดียวกัน ดังตารางนำเสนอ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำไปแก้ไขเพื่อการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรอีกครั้ง

๓. ผลการประเมินความเหมาะสมการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

ภายหลังการวิพากษ์หลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๗ คน โดยการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำแบบร่างหลักสูตรที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำไปประเมินคุณภาพ Rating Scale ๕ ระดับ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมของหลักสูตร โดยผลการประเมินสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
๑	หลักการของหลักสูตร	๔.๔๓	๐.๗๙	มาก	๓
๒	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	๔.๕๗	๐.๗๙	มากที่สุด	๒
๓	โครงสร้างหลักสูตร	๔.๒๙	๑.๕๐	มาก	๔
๔	ประสบการณ์/สาระการเรียนรู้	๔.๒๙	๐.๙๕	มาก	๔
๕	แนวทางการจัดการเรียนรู้	๔.๕๗	๐.๕๓	มากที่สุด	๒
๖	สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้	๔.๑๔	๑.๐๗	มาก	๕
๗	การวัดและประเมินผล	๔.๔๓	๑.๑๕	มาก	๓
๘	คุณสมบัติวิทยากร	๔.๑๔	๐.๔๙	มาก	๕
๙	คุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร	๔.๗๑	๐.๕๓	มากที่สุด	๑
๑๐	แผนจัดการเรียนรู้	๔.๕๗	๐.๙๐	มากที่สุด	๒
ภาพรวม		๔.๔๔	๐.๘๗	มาก	

ตารางที่ ๓ สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

จากตารางที่ ๓ พบว่า การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = ๔.๔๔$, $SD = ๐.๘๗$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ คุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร ($M = ๔.๗๑$, $SD = ๐.๕๓$) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา จำนวน ๓ ประเด็น ได้แก่

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้และแผนจัดการเรียนรู้ ($M = ๔.๕๗$, $SD = ๐.๙๐$) แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก ๖ องค์ประกอบ ระดับมากที่สุด ๔ องค์ประกอบ และสามารถนำไปใช้พัฒนาสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความน่าสนใจและมีการบูรณาการด้านเนื้อหา ทักษะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เหมาะสม และสอดคล้องเป็นอย่างดี และในภาพรวมของหลักสูตรค่อนข้างชัดเจน โดยเน้นสมรรถนะของผู้เข้าฝึกอบรม

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเสนอผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถนำเสนอได้ต่อไปนี้

๑. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

จากผลการวิจัย การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่มีความต้องการให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร และจากการสำรวจความต้องการของผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) ที่จบไม่ตรงสาขา พบว่า ผู้สอนมีความคาดหวังว่าจะได้เรียนรู้ตามหลักสูตรหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ ทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ทั้งนี้ มีความเป็นไปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะของผู้สอนเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการพื้นฐาน โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจหลักการในการพัฒนาหลักสูตร จากนั้น มีความสอบถามความคิดเห็นและความต้องการจากกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ทราบถึงความต้องการ ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ขนสิทธิ์สิทธิ์สูงเนิน ได้กล่าวว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศและกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา โดยเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ไม่ว่าจะจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใด เนื่องจากหลักสูตรทำหน้าที่วางกรอบและกำหนดทิศทางในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเครื่องมือชิ้นสำคัญในการวางรากฐานและกำหนดทิศทางความเจริญของสังคมในภายภาคหน้า นอกจากนี้ หลักสูตรยังทำหน้าที่เป็นตัวนำทางในการจัดสรรองค์ความรู้และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสามารถจำแนกความสำคัญออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงผลงานบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ ๑๒๙

ระดับประเทศ ทำหน้าที่กำหนดกรอบนโยบายการจัดการศึกษาในภาพรวม และเป็นดัชนีชี้วัดถึงทิศทางการสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาสังคมกับระบบการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ระดับสถานศึกษา หลักสูตรถือเป็นแกนกลางและจุดเน้นสำคัญที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของการจัดการเรียนการสอนในแต่ละโรงเรียน

ระดับห้องเรียน เป็นระดับที่มีความสำคัญต่อการแปลงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริง โดยมีการจัดทำรายละเอียดและเอกสารคู่มือเพื่อกำหนดแนวทางที่ชัดเจนว่า ครูผู้สอนจะถ่ายทอดความรู้ในเนื้อหาใด ให้แก่ผู้เรียนกลุ่มไหน และมุ่งหวังผลลัพธ์ประการใด

๒. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงผลงานบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์

จากผลการวิจัยในระยะที่ ๒ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงผลงานบ้านภาคใต้ “โนรา” เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย (๑) หลักการของหลักสูตร (๒) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (๓) โครงสร้างหลักสูตร (๔) ประสบการณ์/สาระการเรียนรู้ (๕) แนวทางการจัดการเรียนรู้ (๖) สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ (๗) การวัดและประเมินผล (๘) คุณสมบัติของวิทยากร (๙) คุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร และ (๑๐) แผนจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมจำนวน ๒๔ ชั่วโมง แบ่งออกเป็น ๔ หน่วยการเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติ

การออกแบบหลักสูตรในครั้งนี้ มีรูปแบบการเรียนรู้เป็นแบบผสมผสาน (Blended Learning) คือ มีการเรียนฝึกปฏิบัติทำท่าในห้องเรียน ควบคู่ไปกับการดูวิดีโอทำท่าผ่านระบบออนไลน์ มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะผู้สอนในลักษณะองค์รวมโดยบูรณาการแนวทางการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ร่วมกับการเรียนรู้จากต้นแบบและการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์สะท้อนคิด และฝึกปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของครูผู้สอนที่จบไม่ตรงสาขา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ผลการวิพากษ์หลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๗ คน พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การพัฒนา และมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบางประเด็น เช่น การเขียนจุดมุ่งหมายให้ครอบคลุมเชิงองค์รวม การปรับจำนวนชั่วโมงให้สอดคล้องกับโครงสร้าง และการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลให้ชัดเจนตามเกณฑ์ Rubric Scoring ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปประเมินความเหมาะสมอีกครั้ง

ผลการประเมินความเหมาะสม หลังจากปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = ๔.๔๔, SD = ๐.๘๗$) และทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า ๓.๕๐ แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ชัดเจน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้สอนนาฏศิลป์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการพัฒนาหลักสูตรสะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาที่เริ่มจากการศึกษาความต้องการอย่างเป็นระบบ การออกแบบตามหลักวิชาการ และการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีส่วนสำคัญในการทำให้หลักสูตรมีความครบถ้วน สมบูรณ์ และสอดคล้องกับบริบททางการศึกษาจริง

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ที่เน้นความเชื่อมโยงระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ รวมทั้งแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb ซึ่งมุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนความคิด อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะผู้สอนในบริบทจริง

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดนครราชสีมาเพียงพื้นที่เดียว เป็นการประเมินผลหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ยังไม่ได้มีการทดลองใช้หลักสูตรกับผู้เข้าอบรมจริงในวงกว้างและวัดผลสัมฤทธิ์เชิงสถิติ จึงควรมีการศึกษาต่อเนื่องในระยะถัดไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑) ควรนำหลักสูตรฝึกอบรมการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ “โนรา” ไปใช้กับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) ที่จบไม่ตรงสาขาในพื้นที่อื่น เพื่อขยายผลการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบ

๒) หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) หรือเครือข่ายครูโนรา เพื่อให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้อย่างยั่งยืน

๓) ควรพัฒนาสื่อดิจิทัล เช่น วิดีทัศน์ทำรามาตรฐาน ๑๒ ท่า และคู่มือประกอบการสอนในรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้สอนสามารถทบทวนและฝึกฝนได้ด้วยตนเองภายหลังการอบรม

๔) ควรบูรณาการหลักสูตรนี้เข้ากับแผนพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ศิลปะพื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ขึ้น และศึกษาผลสัมฤทธิ์ก่อน-หลังการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อยืนยันประสิทธิผลของหลักสูตรในเชิงประจักษ์
- ๒) ควรศึกษาผลระยะยาวของการพัฒนาสมรรถนะผู้สอน เช่น การติดตามผลการนำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนและผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
- ๓) ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในลักษณะเดียวกันสำหรับการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ประเภทอื่น เช่น หนังตะลุง รongเงิง หรือลิเกฮูลู เพื่อสร้างฐานองค์ความรู้ด้านศิลปะพื้นบ้านอย่างครบถ้วน
- ๔) ควรศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบ Blended Learning หรือ Hybrid Training ให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในยุคดิจิทัล

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. โนรา: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๖๔.
- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๐). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๐.
- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. การพัฒนาหลักสูตร: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๔.
- มาเรียม นิลพันธุ์. วิจัยวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๘.
- Bonwell, Charles C., and James A. Eison. **Active Learning: Creating Excitement in the Classroom**. Washington, DC: ASHE-ERIC, 1991.
- Borg, Walter R., and Meredith D. Gall. **Educational Research: An Introduction**. New York: Longman, 1983.
- Knowles, Malcolm S. **The Modern Practice of Adult Education**. New York: Cambridge Books, 1980.
- Kolb, David A. **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development**. New Jersey: Prentice Hall, 1984.
- UNESCO. **Nora, Dance Drama in Southern Thailand**. Paris: UNESCO Intangible Cultural Heritage, 2021.